

**Zrównoważony rozwój
– na tropach mitu.
Kontekst globalny.**

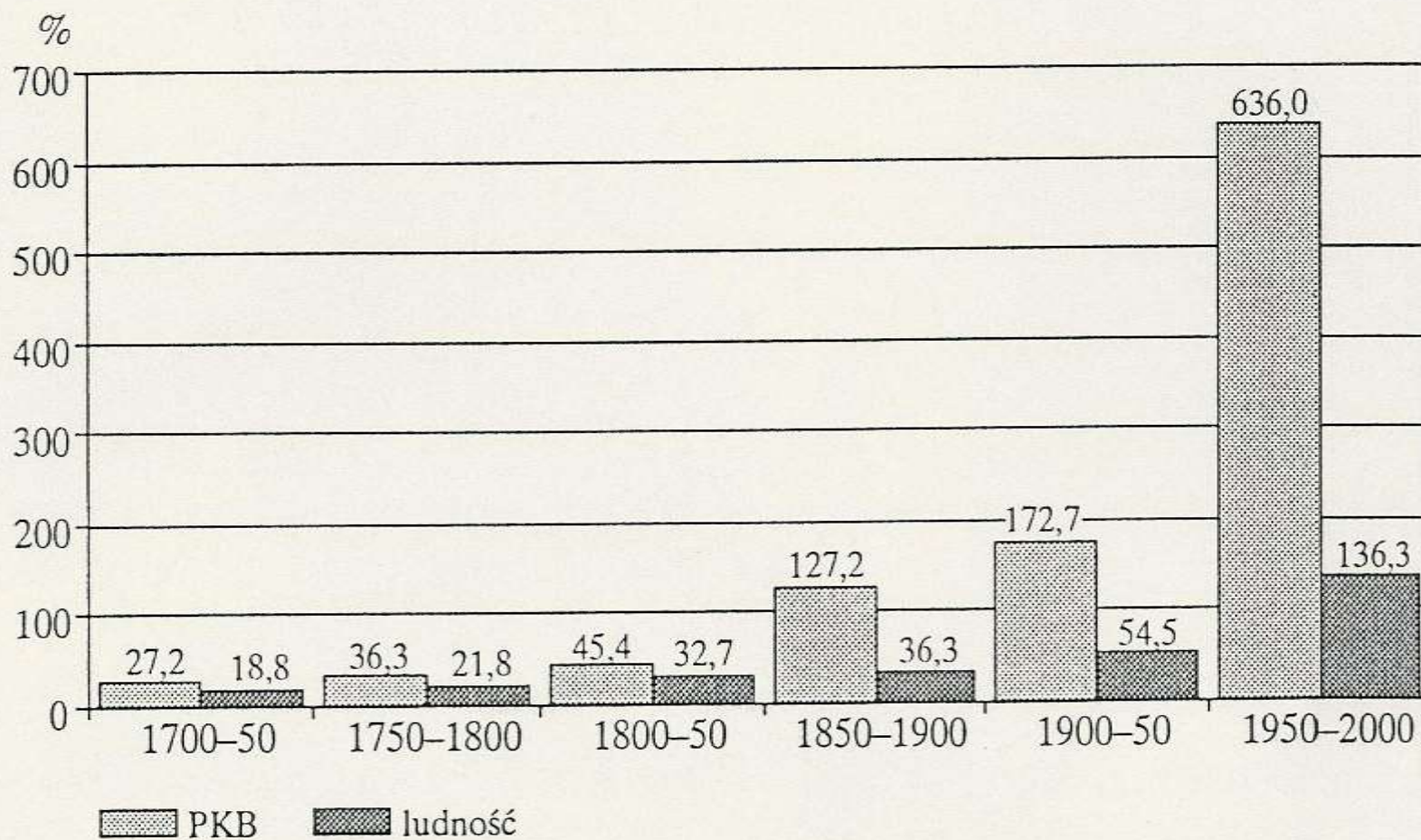
Andrzej F. Bocian

Analizuję zrównoważony rozwój z punktu widzenia trzech składowych:

- **gospodarki (wzrost PKB),**
- **rozwoju społecznego (HDI),**
- **przyrody (ochrona środowiska naturalnego).**

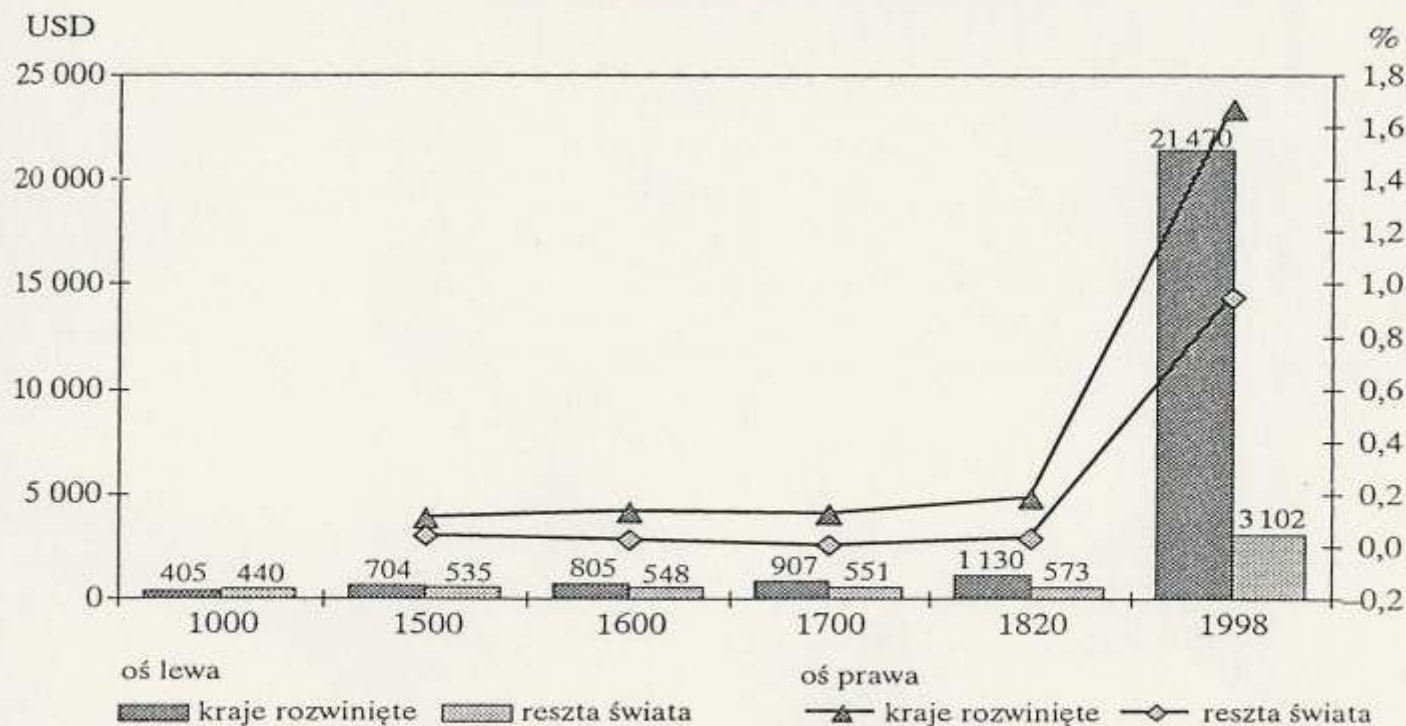
Ostatnie 50 lat przyniosło widoczne efekty jedynie w zakresie działań ekologicznych.

Wzrost PKB i ludności świata w okresach 50-letnich w %

Źródło: *World Economic Outlook*, IMF, maj 2000, rozdz. 5.

**Produkt na mieszkańca (w USD w cenach 1990 r.)
oraz jego średnie roczne tempo wzrostu^a (w %) w krajach zachodnich^b
i w reszcie świata w latach 1000–1998**

Średnie roczne tempo wzrostu liczone w przedziale czasowym od poprzedniego do następnego oznaczenia czasu, np. 1000–1500, 1500–1600 itd. ^b Kraje rozwinięte: Europa Zachodnia, USA, Kanada, Australia, Nowa Zelandia, Japonia.

Źródło: Wykres sporządzony na podstawie danych: A. Maddison [2001, s. 46].

Dwa pytania

Czy zrównoważony wzrost w obszarze gospodarki przy równoczesnym zrównoważonym rozwoju społecznym jest w ogóle możliwy?

A może idea zrównoważonego rozwoju jest jedynie pięknym mitem, który społeczność światowa zafundowała sobie po czterech wiekach grabieży kolonialnych i dwóch wojnach światowych ?

Uwarunkowania teoretyczne i praktyczne

Spojrzenie na ideę zrównoważonego rozwoju, której realizacja uwarunkowana jest intensywnymi działaniami regulacyjnymi, poprzez filtr teorii ekonomii (w całym jej dotychczasowym dorobku od A.Smitha, K.Marksa, J.Keynesa, A.Hayeka, M.Friedmana) oraz historię gospodarki światowej skłania do stwierdzenia, że więcej szans na sukces mają działania oparte na rynku niż interwencjonizmie.

**N.N.Taleb - Amerykanin libańskiego pochodzenia -
statystyk zajmujący się zagadnieniami losowości,
prawdopodobieństwa i niepewności,
autor światowego bestselleru - *Czarny łabędź***

**Jest zwolennikiem minimalnego interwencjonizmu państwa
w gospodarce, ale jednocześnie opowiada się za racjonalną
regulacją, zwłaszcza sektora bankowego, podatnego na
oddziaływanie „czarnych łabędzi”.**

**Postuluje także uproszczenie systemów administracyjnych
poprzez zmniejszenie ich struktur, ograniczenie
administracji rządowych i siły korporacji.**

Złote myśli Nassima N.Taleba:

- „Nie umiemy wyciągać wniosków z własnej omyłności.”
- „Co jest słabe, powinno móc upaść, najlepiej wtedy, kiedy nie jest za duże.”
- „Taniej jest ratować z katastrofy finansowej obywateli niż wielkie korporacje.”

Idea zrównoważonego rozwoju gospodarczego najczęściej jest kojarzona z raportami Klubu Rzymskiego. Dzięki opracowaniu tych raportów zainicjowana została debata na temat losów i perspektyw świata oraz zwrócona została uwaga na konieczność bieżącej dbałości o warunki do życia przyszłych pokoleń.

Definicja Komisji Brundtlanda dotycząca istoty trwałego i zrównoważonego rozwoju, która jest najchętniej przytaczana, stwierdza, że: „jest to taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie.”

W pierwszym raporcie Klubu Rzymskiego z 1973 r. *Granice wzrostu* (D.H. Meadows, D.L. Meadows, J.Randers, W.W. Behrens) zaprezentowano konsekwencje kontynuacji dotychczasowych trendów wzrostu ludności i produkcji, uprzemysłowienia, zanieczyszczenia środowiska, produkcji żywności i wyczerpywania się zasobów naturalnych na ziemi. Według autorów tego raportu kontynuacja zaobserwowanych trendów miała doprowadzić w perspektywie 100 lat do załamania gospodarki światowej.

W kolejnym raporcie (z 1977 r.) *Ludzkość w punkcie zwrotnym* (M. Mesarović, E. Pestel) pokazano perspektywę rozwoju ludzkości w horyzoncie pięćdziesięcioletnim, skupiając uwagę na:

- deficycie żywności, w kontekście nadmiernego wzrostu ludności,
- kryzysie energetyczno-surowcowym.

W raporcie *Przekraczanie granic. Globalne załamanie czy bezpieczna przyszłość?* z 1995 r. (D.H. Meadows, D.L. Meadows, J.Randers) opracowano kilka hipotetycznych scenariuszy rozwoju świata do 2100 r. Korzystając z modelu matematycznego zbudowano scenariusze pokazujące alternatywne ścieżki rozwoju gospodarki światowej.

Prace te uświadomiły społeczności światowej konieczność zajęcia się problemem regulacji rozmiarów produkcji, ochrony środowiska naturalnego, czy też kontroli liczby urodzeń.

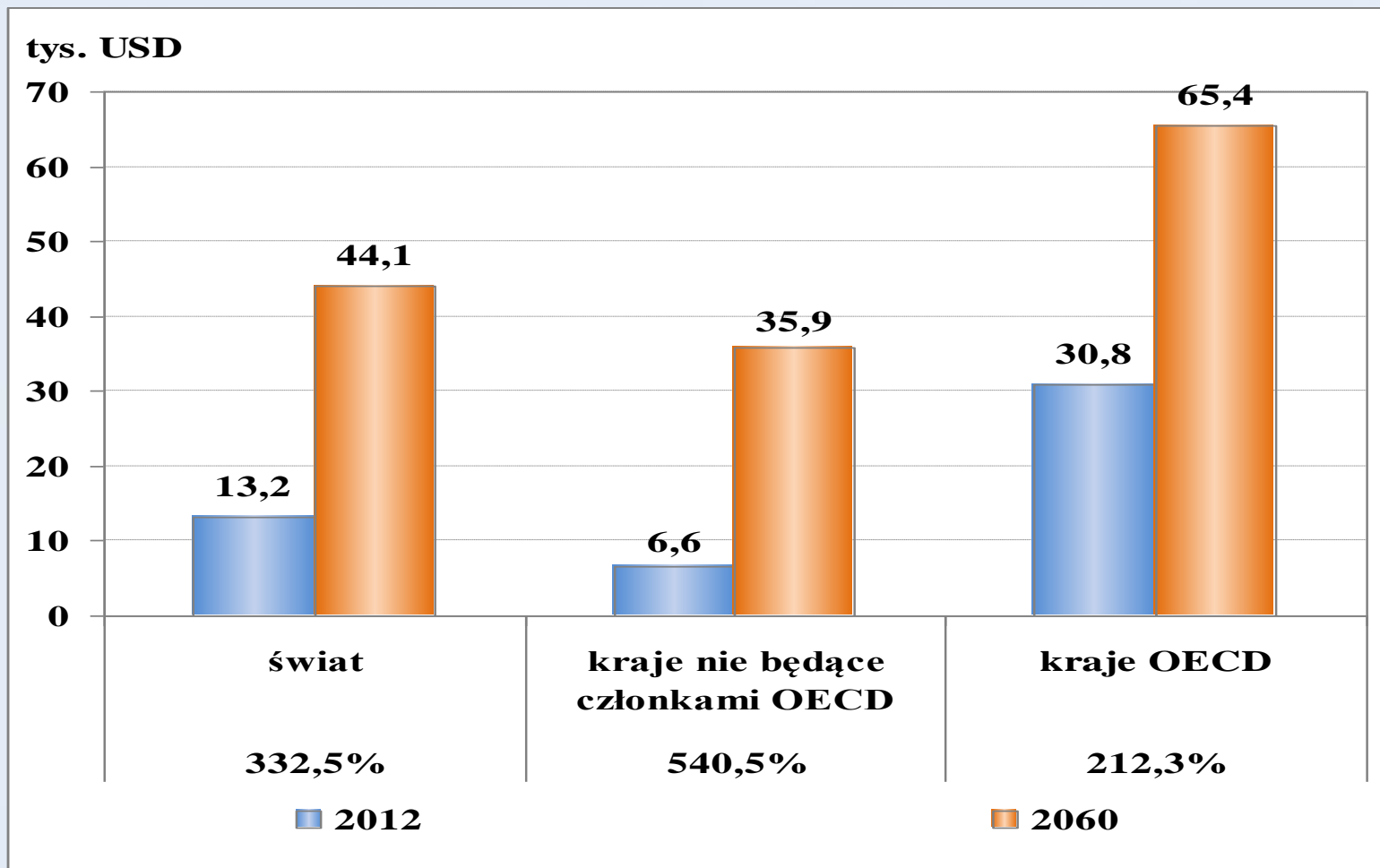
W 2012 r. Jorgen Randers (norweski uczyony zajmujący się zagaganieniami klimatu i przyszłości opublikował raport: *2052 – A Global Forecast for the Next Forty Years* , w którym zadał pytania:

- Czy koniec niekontrolowanego kapitalizmu?
- Czy koniec ekonomicznego wzrostu?
- Czy koniec spowolnionej demokracji?
- Czy koniec międzygeneracyjnej harmonii?
- Czy koniec stabilnego klimatu?

W 2052r. PKB na osobę w tys. USD: USA-73,0 Chiny-56,0
OECD (bez USA)-63,0.

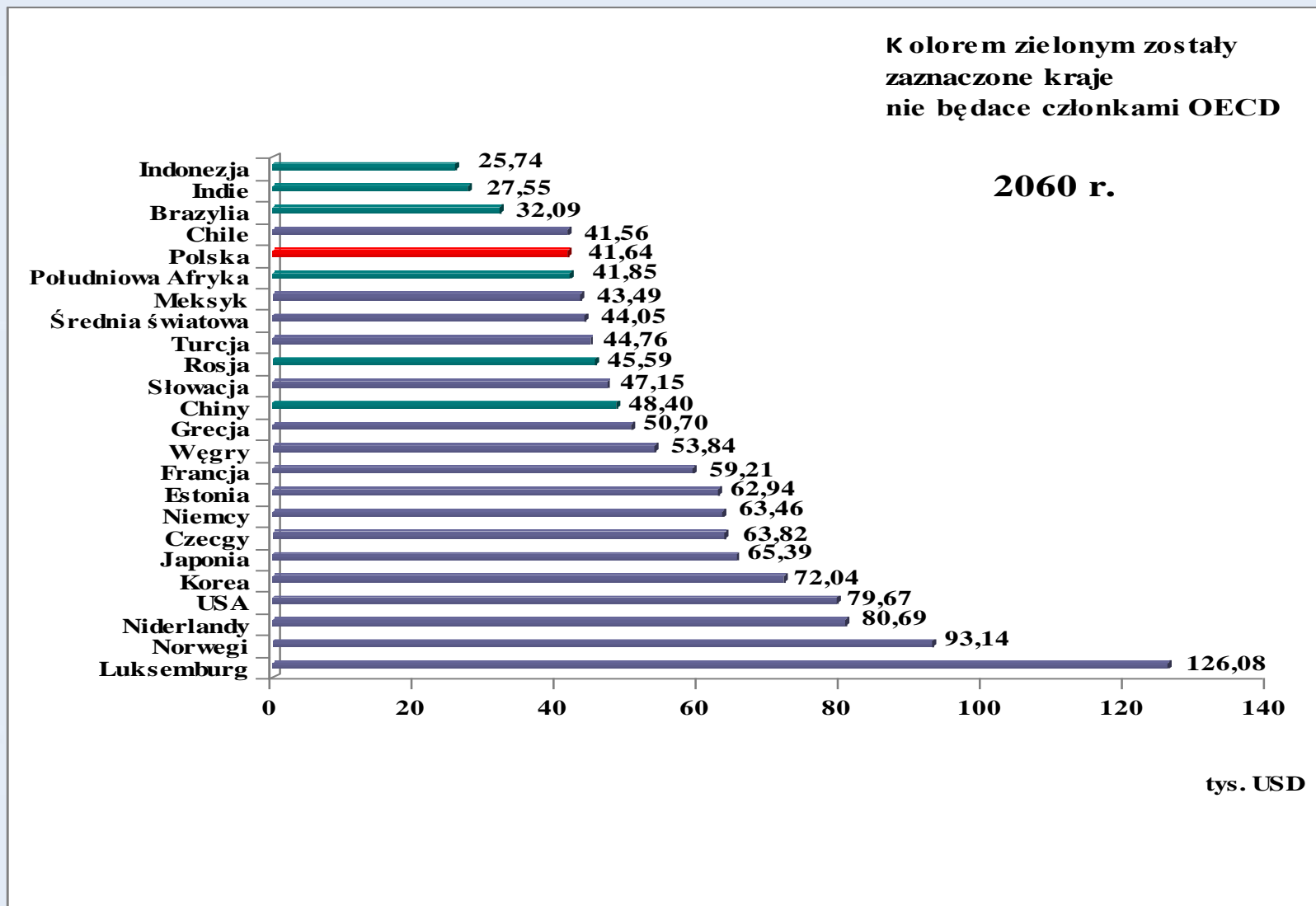

PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej (w USD z 2005 r.) w 2012 r. i 2060 r.

Źródło: OECD, Economic Outlook No 93 - June 2013 - Long-term baseline projections

PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej (w USD z 2005 r.) w wybranych krajach w 2060 r.

Źródło: OECD, Economic Outlook No 93 - June 2013 - Long-term baseline projections

Kraje, których dobrobyt mierzony PKB na mieszkańca w latach 2012-2060 wzrośnie minimum 2,2 raza (wg OECD)

Wyszczególnienie	2012	2060	2060
			2012=1,0
Niderlandy	36 690,9	80 692,7	2,2
Wielka Brytania	32 912,3	74 594,0	2,3
Korea	28 806,4	72 036,2	2,5
Czechy	23 604,3	63 815,7	2,7
Estonia	18 739,0	62 940,8	3,4
Hiszpania	26 467,8	60 786,3	2,3
Słowenia	24 302,8	60 373,6	2,5
Węgry	16 972,8	53 839,9	3,2
Grecja	20 754,3	50 696,7	2,4
Chiny	7 944,1	48 402,9	6,1
Portugalia	20 718,0	47 954,4	2,3
Słowacja	21 111,0	47 147,3	2,2
Rosja	15 265,5	45 588,2	3,0
Turcja	13 642,9	44 758,4	3,3
Meksyk	13 124,3	43 487,6	3,3
Południowa Afryka	9 947,7	41 848,1	4,2
Polska	18 420,4	41 636,3	2,3
Chile	15 899,7	41 557,4	2,6
Brazylia	10 291,8	32 085,8	3,1
Indie	3 228,6	27 551,7	8,5
Indonezja	4 308,1	25 738,4	6,0

Światowa Komisja Środowiska i Rozwoju ONZ opracowała w 1987 r. raport zatytułowany *Nasza wspólna przyszłość*, w którym wskazano na konieczność świadomego kształtowania relacji pomiędzy wzrostem gospodarczym, a troską o stan środowiska naturalnego i zdrowie człowieka.

Wyartykułowane w tym raporcie trzy problemy pojmowane w skali globalnej: ochrona środowiska naturalnego, rozwój społeczny oraz wzrost gospodarczy, korzyści z którego powinny być sprawiedliwie dzielone – wyznaczyły sposób myślenia właściwy dla współczesnej cywilizacji.

Teoria trwałego i zrównoważonego rozwoju sformułowana została na gruncie ekonomii normatywnej. Teoria ta jest przede wszystkim rozwijana w kręgu ekonomii ekologicznej, co wyjaśnia dlaczego cele ekologiczne, związane z ochroną środowiska są najczęściej wymieniane i kwantyfikowane w ramach teorii trwałego i zrównoważonego rozwoju, a następnie równie uważnie monitorowane.

Dążenie do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju musi opierać się na polityce interwencjonizmu gospodarczego, podczas gdy globalizacja jest wytworem rynku i warunkuje ją swobodny przepływ towarów, usług i kapitałów.

W Polsce zapis dotyczący ustanowienia celu w postaci trwałego i zrównoważonego rozwoju można spotkać w art. 5 Konstytucji z 1997r.

Hasło zrównoważonego rozwoju znajduje się w wielu programach krajowych, takich jak: *Narodowa Strategia Spójności* i *Narodowe Ramy Odniesienia 2007-2013*, a także w regionalnych programach operacyjnych i kierunkowych programach operacyjnych oraz w obecnie przygotowywanych dokumentach projekcyjno-planistycznych związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej.

Polityka trwałego i zrównoważonego rozwoju jest wytyczną przyjętą w głównym dokumencie krajowym *Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015*, w którym znajdują się nawiązania do dokumentów unijnych, takich jak m.in.: *Odnowiona Strategia Lizbońska, Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE, Strategiczne Wytyczne Wspólnoty – Polityka spójności 2007-2013.*

Globalizacja gospodarki

jest procesem związanym z tworzeniem sieci ścisłych powiązań i współzależności między krajami i regionami – zarówno w sferze gospodarczej, jak i w sferze technologicznej i kulturowej, ale przede wszystkim - w obszarze relacji finansowych i handlowych.

Powiązania te tworzą się na bazie lawinowo rosnących swobodnych przepływów dóbr i usług, kapitału rzeczowego i kapitału finansowego, ale także kapitału ludzkiego.

Wśród przesłanek umożliwiających globalizację warto wymienić:

- powszechną liberalizację wymiany handlowej (z pewnymi wyjątkami dotyczącymi krajów o systemach totalitarnych),
- znaczną - a w wielu wypadkach całkowitą - deregulację rynków finansowych,
- burzliwy rozwój nowych technologii informatycznych, głównie Internetu, który umożliwia nie tylko błyskawiczny dostęp do informacji, ale też szybki przesył informacji,
- rewolucję naukowo-technologiczną, która zapewnia stałą innowacyjność nie tylko w łączności, ale też w procesach wytwórczych i w kreacji produktowej,
- rozwój różnych form transportu, co często powiązane jest ze znacznym skracaniem czasu przemieszczania się w przestrzeni ludzi i towarów,
- przemiany ustrojowe w Europie Środkowo-Wschodniej i zmiany systemu gospodarczego na tym obszarze.

Globalizacja ma podwójne oblicze:

- z jednej strony jest kreatorem wzrostu, pozwalając na efektywne wykorzystywanie wszystkich rodzajów kapitału i zasobów naturalnych, umożliwiając zmiany strukturalne w gospodarce światowej

- z drugiej zaś strony - w warunkach nieprzestrzegania zasad etycznych – łatwo staje się siłą destrukcyjną, zagrażająca stabilności systemu gospodarczego, czego dowodem był kryzys w latach 2007-2009, a także zawirowania w gospodarce światowej w okresie 2010-2013.

Udział grup krajów w światowym PKB (wg siły nabywczej)

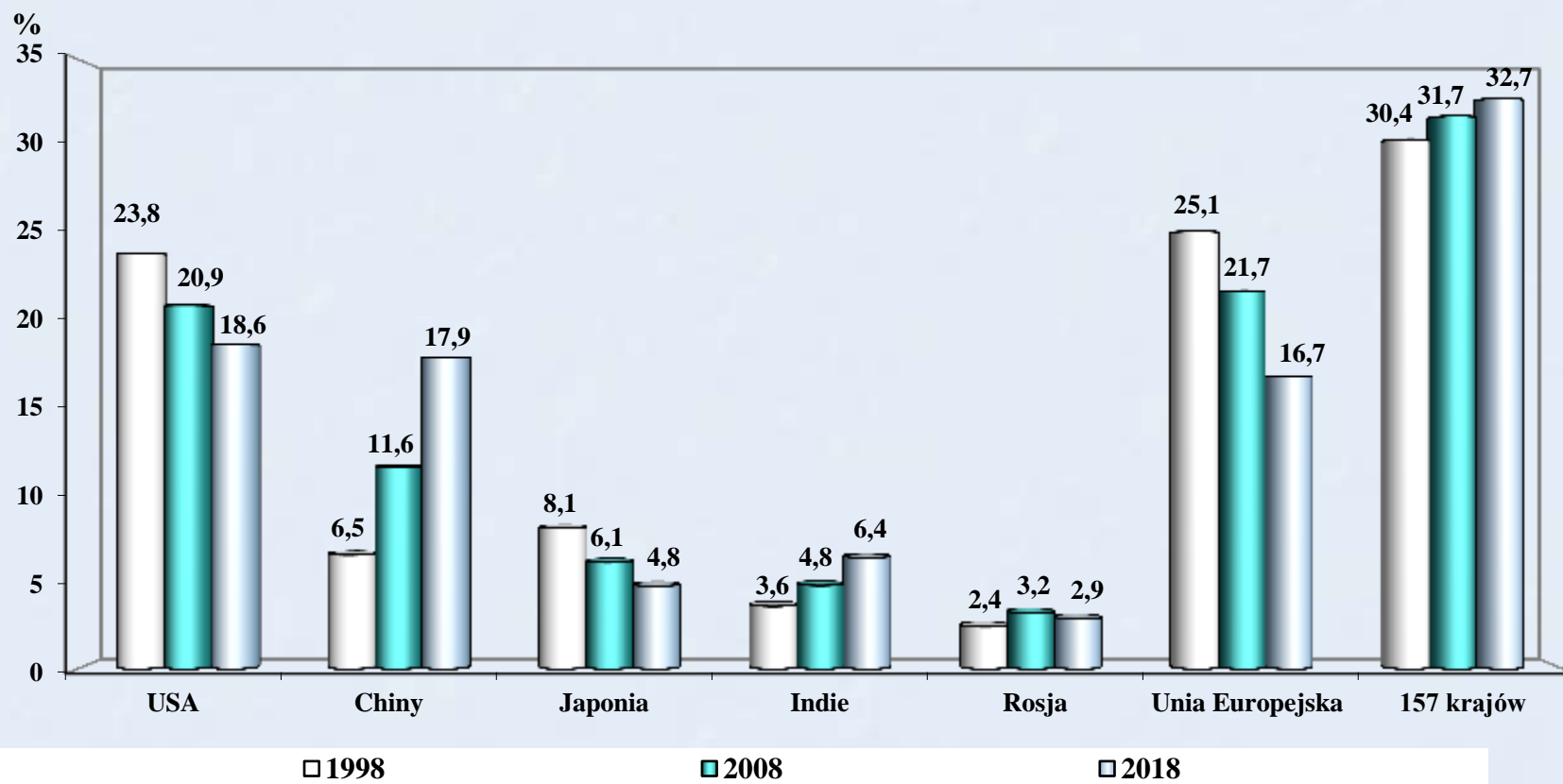
Wyszczególnienie	1998	2004	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015	2018	Różnica między 2018r. i 2012r.
świat = 100,0												
Gospodarki wysoko rozwinięte	63,3	59,7	56,1	54,8	53,2	52,2	51,2	50,4	49,6	48,2	46,1	-4,30
G7*	49,8	46,2	42,9	41,7	40,4	39,5	38,8	38,3	37,7	36,6	34,9	-3,34
Rozwijające się kraje Azji	13,8	17,0	19,7	20,6	22,3	23,3	24,2	25,0	25,8	27,3	29,4	4,39
Strefa Euro	18,4	16,8	15,7	15,3	14,7	14,3	14,0	13,5	13,1	12,5	11,6	-1,95
Ameryka Łacińska i Karaiby	9,3	8,4	8,4	8,6	8,5	8,6	8,7	8,7	8,6	8,6	8,5	-0,17
Bliski Wschód i Afryka Pn.	4,3	4,7	4,9	5,1	5,2	5,2	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	0,00
Wspólnota Niepodległych Państw**	3,3	4,0	4,3	4,5	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	-0,09
Europa Środkowo-Wschodnia	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	3,3	3,3	-0,11
Afryka Subsaharyjska	2,0	2,2	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,7	2,8	0,27

*Francja, Japonia, Kanada, Niemcy, USA, Wielka Brytania, Włochy

** wraz z Mongolią

Źródło: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, October 2013.

Udział wybranych krajów w światowym PKB według siły nabywczej w %

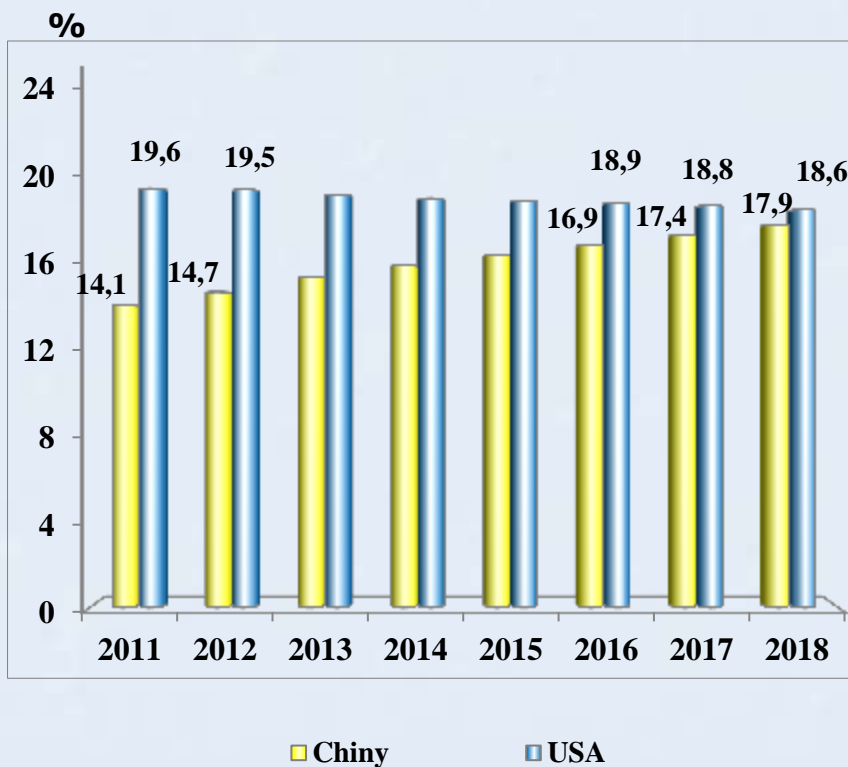
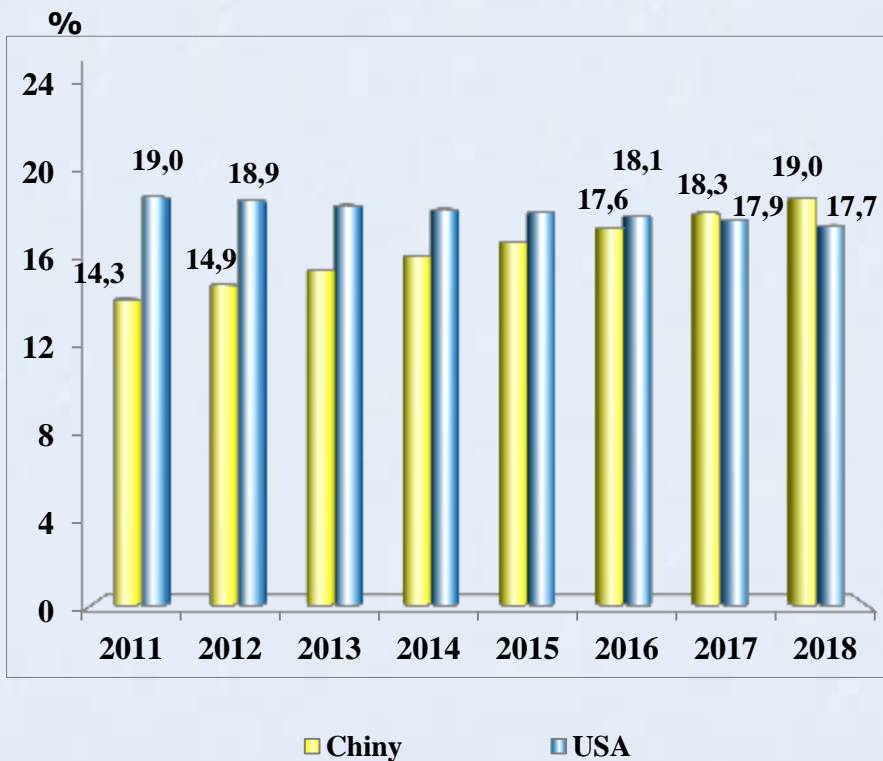

Źródło: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, October 2013.

Udział Chin i USA w globalnym produkcie światowym

April 2013

October 2013

Źródło: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*.

Dynamika PKB w krajach wytwarzających łącznie ponad 70% światowego PKB (poprzedni rok = 100)

Wyszczególnienie	2007	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2018	2018	
	udział w światowym PKB w %	tempo zmian w %									udział w światowym PKB w %	
Świat (189 krajów)	100,00	5,3	2,7	-0,4	5,2	3,9	3,2	2,9	3,6	4,1	100,00	.
Stany Zjednoczone	21,47	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,8	2,8	1,6	2,6	3,1	18,60	↘
Chiny	10,82	14,2	9,6	9,2	10,4	9,3	7,7	7,6	7,3	7,0	17,88	↗
Japonia	6,34	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,6	2,0	2,0	1,2	1,1	4,76	↘
Indie	4,74	9,8	3,9	8,5	10,5	6,3	3,2	3,8	5,1	6,7	6,39	↗
Niemcy	4,20	3,4	0,8	-5,1	3,9	3,4	0,9	0,5	1,4	1,2	3,28	↘
Wielka Brytania	3,28	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,2	1,4	1,9	2,3	2,50	↘
Rosja	3,12	8,5	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,4	1,5	3,0	3,5	2,88	↘
Francja	3,06	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2,0	0,0	0,2	1,0	1,9	2,34	↘
Brazylia	2,74	6,1	5,2	-0,3	7,5	2,7	0,9	2,5	2,5	3,5	2,70	↘
Włochy	2,68	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,8	0,7	1,2	1,82	↘
Meksyk	2,26	3,1	1,2	-4,5	5,1	4,0	3,6	1,2	3,0	3,8	2,09	↘
Hiszpania	2,00	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,3	0,2	1,2	1,37	↘
Kanada	1,91	2,0	1,2	-2,7	3,4	2,5	1,7	1,6	2,2	2,2	1,62	↘
Korea	1,90	5,1	2,3	0,3	6,3	3,7	2,0	2,8	3,7	4,0	1,92	↗
Polska	0,92	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9	1,3	2,4	3,3	0,90	↘
Czechy	0,38	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1,2	-0,4	1,5	2,4	0,30	↘

Uwaga: Kolejność krajów według udziału w światowym PKB w 2007 r.

Źródło: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, October 2013

Polityka gospodarcza bieżącego okresu, staje wobec niezwykle dylematów decyzyjnych, od których rozwiązania zależy powodzenie nie tylko gospodarek narodowych poszczególnych krajów, ale też wzrost i rozwój gospodarki światowej. Problemy wynikają między innymi z:

- nieskutecznie wygaszonych w wielu krajach zjawisk kryzysowych lat 2007-2009,
- notowanych dosyć powszechnie na świecie problemów z długiem publicznym i deficytem budżetowym,
- biedy i głodu w krajach Afryki i Azji,
- wysokiego bezrobocia, zwłaszcza wśród ludzi młodych,
- niewypłacalności Grecji i Cypru oraz trudnej sytuacji we Włoszech, Hiszpanii i Portugalii,
- „wiosny ludów” w Afryce i na Bliskim Wschodzie,
- kataklizmów przyrodniczych w różnych częściach świata.

Dług publiczny jako procent PKB w wybranych krajach w latach 2000-2018

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2012	2018
											zmiana w pkt.proc. w stosunku do	
	%										2000	2012
Japonia (1)	140,1	164,0	180,7	186,0	191,8	216,0	238,0	242,3	242,3	241,1	97,9	3,1
Grecja (2)	103,4	101,7	98,9	107,5	112,9	148,3	156,9	174,0	160,2	142,6	53,4	-14,3
Włochy (5)	108,6	105,4	103,7	106,3	106,1	119,3	127,0	133,1	129,3	123,0	18,4	-3,9
Irlandia (8)	37,0	31,8	29,4	24,6	44,2	91,2	117,4	121,0	116,2	109,8	80,4	-7,6
Stany Zjednoczone (11)	53,0	55,4	65,4	63,8	73,3	95,2	102,7	107,3	106,5	105,7	49,7	2,9
Wielka Brytania (19)	40,5	37,2	40,4	42,8	51,9	78,5	88,8	95,3	98,5	96,7	48,3	7,9
Hiszpania(22)	59,4	52,6	46,3	39,7	40,2	61,7	85,9	99,1	104,6	105,1	26,5	19,2
Niemcy (26)	60,2	60,7	66,2	67,9	66,8	82,4	81,9	78,1	71,9	67,7	21,7	-14,2
Węgry (31)	55,7	55,7	59,4	65,9	73,0	81,8	79,2	80,0	79,3	78,8	23,5	-0,3
Indie (42)	74,0	83,0	83,3	77,1	74,5	67,0	66,7	68,1	67,4	67,3	-7,3	0,6
Polska (52)	36,8	42,2	45,7	47,7	47,1	54,8	55,6	50,0	51,1	49,9	18,8	-5,7
Chorwacja (56)	.	34,8	37,6	35,4	29,3	42,6	53,7	60,7	63,1	64,7	.	11,0
Słowacja (61)	50,3	42,9	42,5	30,5	27,9	41,0	52,1	57,5	58,6	59,1	1,8	6,9
Czechy (75)	17,8	27,1	28,9	28,3	28,7	37,9	45,9	48,9	49,9	50,4	28,1	4,5
Chiny (140)	16,4	18,9	18,5	16,2	17,0	33,5	26,1	20,9	17,7	13,5	9,7	-12,6
Estonia (167)	5,1	5,7	5,0	4,4	4,5	6,7	9,7	10,4	9,2	8,1	4,6	-1,6

Uwaga: dane sortowane malejąco wg 2012 r.

W nawiasach po nazwie krajów ich miejsca na liście krajów ułożonej wg malejącej relacji długu do PKB.

Źródło: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, October 2013.

Dług publiczny przypadający na jednego mieszkańca w wybranych krajach

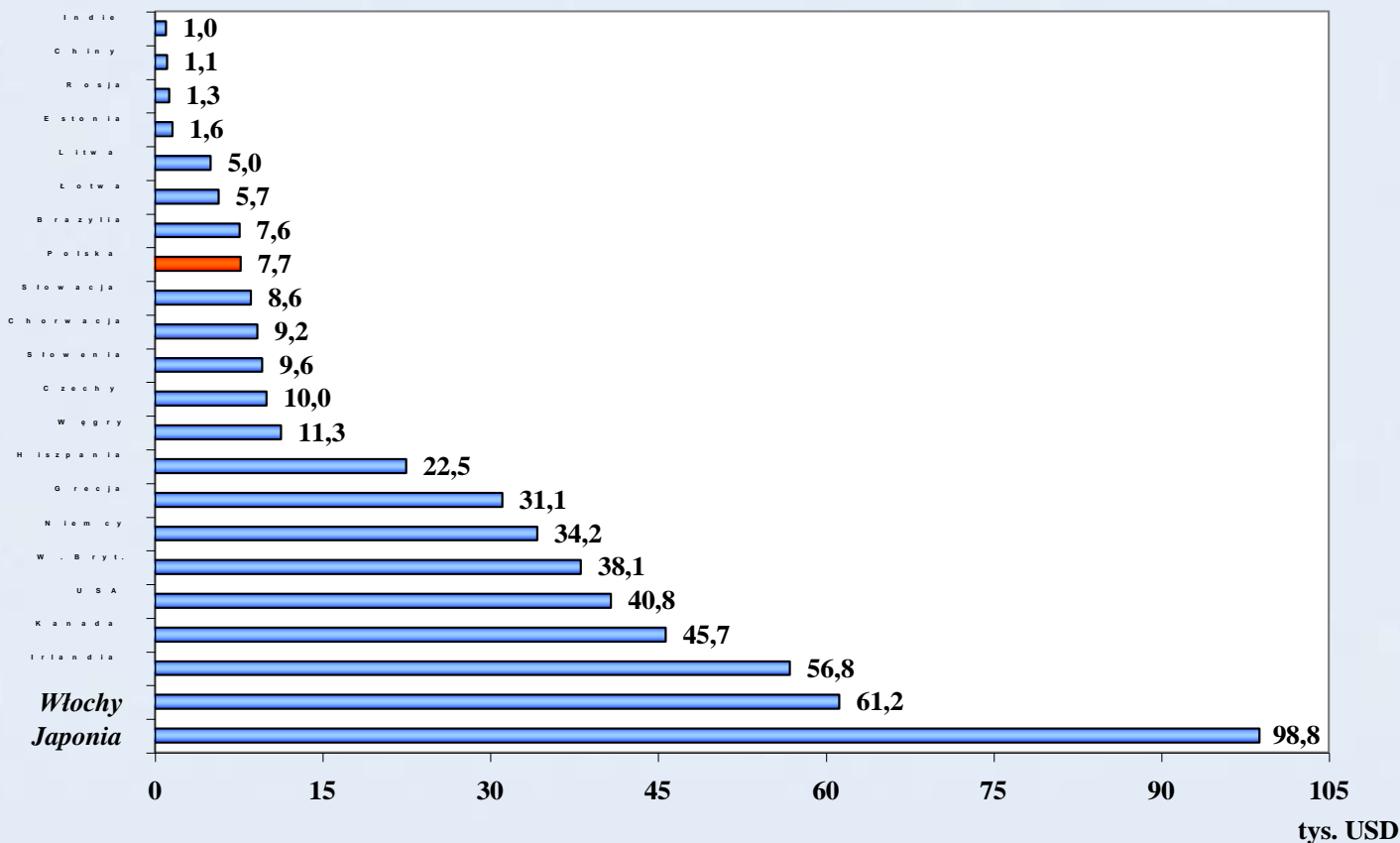
Wyszczególnienie	2002	2007	2012	2002	2012	2012
	tys. USD			Polska=1,0		2002=100
wybrane kraje						
Japonia (1)	49,3	58,9	99,9	21,4	14,3	202,6
Włochy (5)	57,5	59,5	61,0	25,0	8,7	106,1
Irlandia (8)	10,9	15,9	54,8	4,7	7,8	502,8
Stany Zjednoczone (11)	12,2	16,7	36,5	5,3	5,2	299,2
Grecja (2)	15,1	30,9	36,3	6,6	5,2	240,4
Wielka Brytania (19)	10,8	20,2	35,0	4,7	5,0	324,1
Kanada (24)	31,3	33,0	34,7	13,6	5,0	110,9
Niemcy (26)	16,2	27,8	34,2	7,0	4,9	211,1
Hiszpania(22)	9,5	12,3	21,8	4,1	3,1	229,5
EU-9						
Węgry (31)	4,0	9,5	10,3	1,7	1,5	257,5
Słowenia (58)	3,2	5,7	9,7	1,4	1,4	303,1
Chorwacja (56)	2,8	5,8	8,8	1,2	1,3	314,3
Czechy (75)	2,2	5,4	8,7	1,0	1,2	395,5
Słowacja (61)	2,2	4,3	8,0	1,0	1,1	363,6
Polska (52)	2,3	5,6	7,0	1,0	1,0	304,3
Łotwa (104)	0,5	1,2	5,5	0,2	0,8	1 100,0
Litwa (92)	1,1	2,1	4,7	0,5	0,7	427,3
Estonia (167)	0,3	0,6	1,3	0,1	0,2	433,3
kraje BRIC						
Brazylia (41)	1,9	4,6	6,9	0,9	0,9	363,2
Rosja (161)	1,0	0,7	1,2	0,5	0,2	120,0
Chiny (140)	0,3	0,5	1,0	0,1	0,1	333,3
Indie (42)	0,3	0,6	0,8	0,1	0,1	266,7

* wszystkie dane sortowane malejąca wg danych dla 2012 r.

Uwaga : w nawiasach po nazwie kraju jest numer na liście krajów o największej relacji długu do PKB w 2012r. (wg MFW)

Źródło: *The Economist*, The Global debt clock, November 2013

Dług publiczny przypadający na jednego mieszkańca w wybranych krajach 30 listopada 2013 r.

Źródło: *The Economist*, The Global debt clock, November 2013

PKB na mieszkańca wg parytetu siły nabywczej w grupach krajów i w wybranych krajach (w USD)

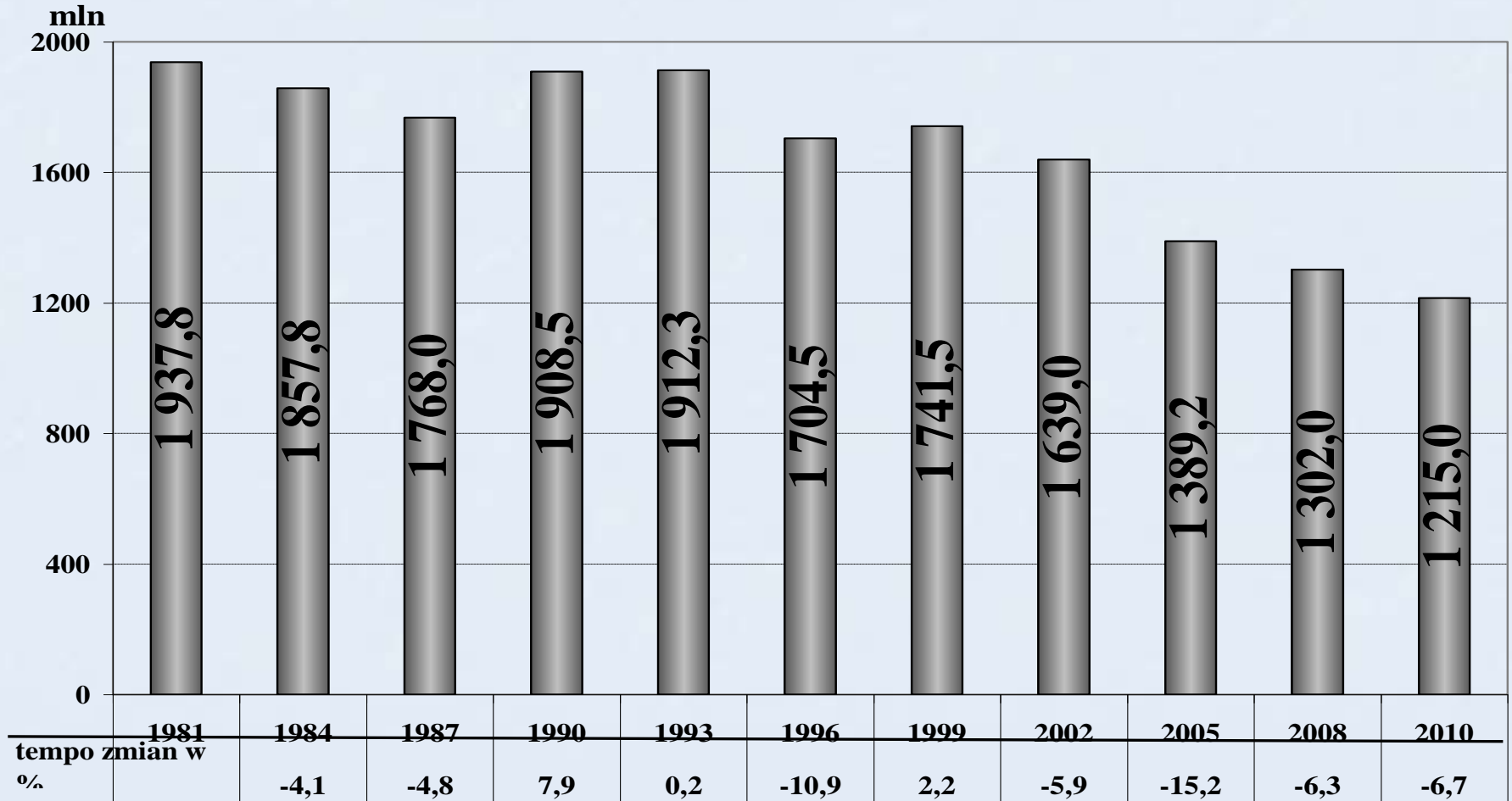
Wyszczególnienie	1998	2004	2008	2012	2015	2018	2018	1998	2012	2018
	USD						1998=100	G-7 = 100		
	USD						%			
Kraje Grupy G7*	27 560,2	34 582,3	40 249,9	42 660,5	46 771,6	52 760,2	191,4	100,0	100,0	100,0
Strefa Euro	22 455,4	27 810,7	32 827,7	33 762,0	36 037,0	39 996,6	178,1	81,5	79,1	75,8
Unia Europejska	19 886,1	25 425,3	30 575,9	31 571,3	33 965,2	37 944,0	190,8	72,2	74,0	71,9
Europa Środkowo-Wschodnia	7 611,1	10 458,7	14 115,9	15 755,2	17 680,3	20 685,6	271,8	27,6	36,9	39,2
Wspólnota Niepodległych Państw**	4 488,1	7 628,4	11 247,5	12 473,4	14 271,6	16 837,1	375,1	16,3	29,2	31,9
Ameryka Łacińska i Karaiby	7 260,1	8 474,5	10 854,8	12 265,1	13 674,2	15 701,4	216,3	26,3	28,8	29,8
Środkowy Wschód i Pn. Afryka	5 496,7	6 936,4	8 957,9	10 543,2	11 515,2	13 037,5	237,2	19,9	24,7	24,7
Rozwijające się kraje Azji	1 808,2	2 884,4	4 428,5	6 099,4	7 513,4	9 411,1	520,5	6,6	14,3	17,8
Afryka Sub-Saharyjska	1 345,4	1 710,9	2 164,7	2 465,0	2 816,0	3 265,5	242,7	4,9	5,8	6,2
Stany Zjednoczone	32 928,9	41 845,6	48 307,8	51 703,9	57 079,5	65 126,0	197,8	119,5	121,2	123,4
Niemcy	24 013,3	29 079,3	35 446,1	38 665,9	42 251,8	46 926,0	195,4	87,1	90,6	88,9
Grecja	17 162,6	24 062,2	28 829,8	24 260,0	25 468,2	30 118,4	175,5	62,3	56,9	57,1
Estonia	8 581,2	14 882,2	20 435,2	21 714,2	24 577,9	29 139,1	339,6	31,1	50,9	55,2
Polska	9 085,8	12 697,7	17 481,4	20 562,0	23 011,6	26 975,3	296,9	33,0	48,2	51,1
Brazylia	6 727,6	8 128,9	10 351,7	11 747,4	13 090,8	15 105,4	224,5	24,4	27,5	28,6
Chiny	1 999,4	3 614,1	6 145,2	9 055,3	11 586,6	14 861,5	743,3	7,3	21,2	28,2
Indie	1 385,8	2 042,1	2 913,5	3 842,6	4 505,7	5 582,1	402,8	5,0	9,0	10,6

* Francja, Japonia, Kanada, Niemcy, USA, Wielka Brytania, Włochy.

** razem z Mongolią

Źródło: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2013

Liczba ludności żyjącej za 38 dolarów miesięcznie (wg siły nabywczej z 2005 r.)

Źródło: PovcalNet: the on-line tool for poverty measurement developed by the Development Research Group of the World Bank, April 2013

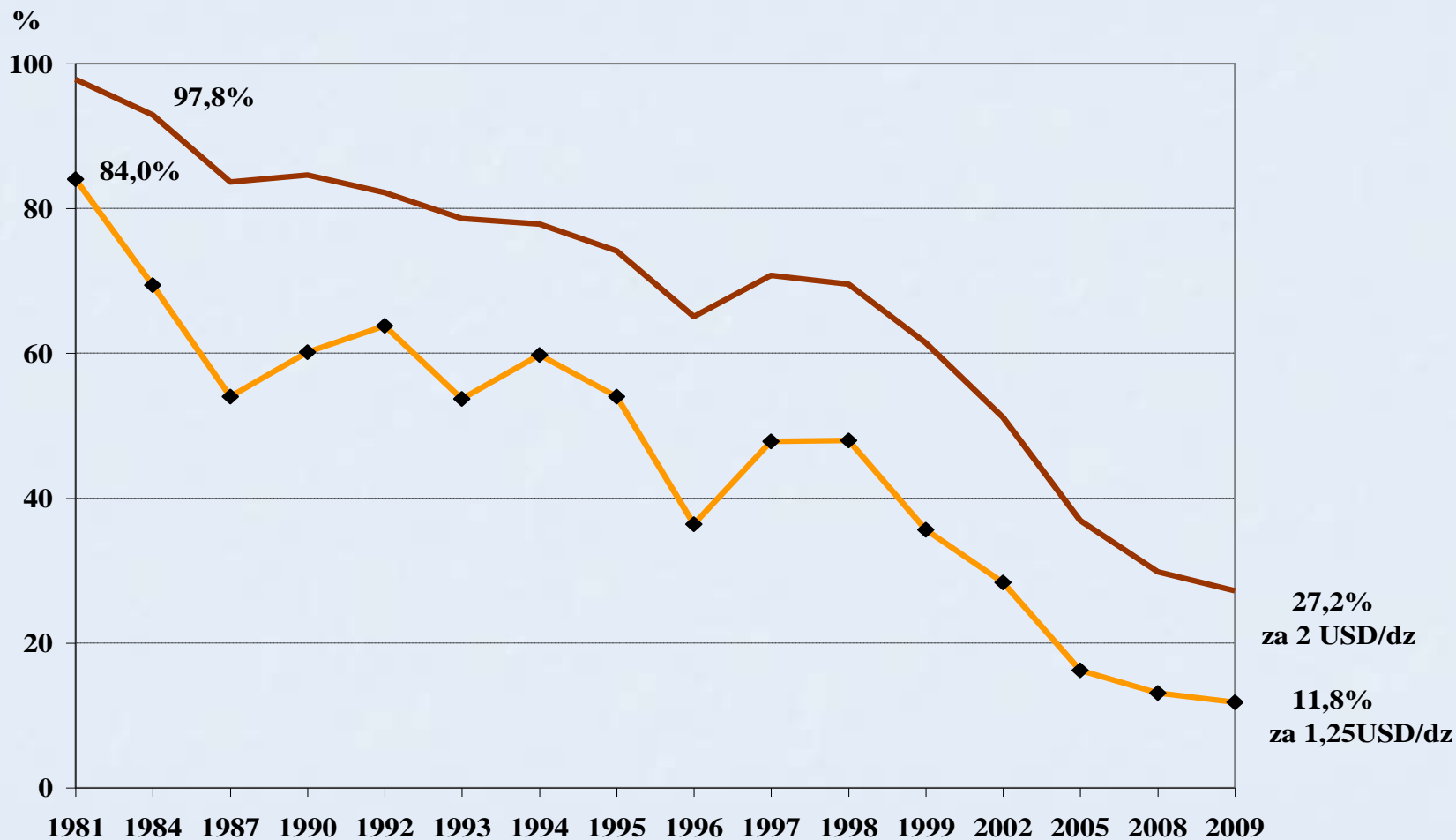
Udział liczby ludzi żyjących poniżej minimum w poszczególnych regionach Świata (wg siły nabywczej z 2005)

Wyszczególnienie	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008	2010	różnica (2010-1981)
	%											pkt. proc.
za mniej niż 1,25 USD dziennie												
Azja Wschodnia i kraje Pacyfiku	77,2	65,0	54,1	56,2	50,7	35,9	35,5	27,6	17,1	14,3	12,5	-64,7
Europa i Azja Centralna	1,9	1,6	1,5	1,9	3,4	3,9	3,8	2,3	1,3	0,5	0,7	-1,2
Ameryka Łacińska i Karaiby	11,9	13,6	12,0	12,2	11,4	11,1	11,9	11,9	8,7	6,5	5,5	-6,4
Bliski Wschód i Afryka Północna	9,6	8,0	7,1	5,8	4,8	4,8	5,0	4,2	3,5	2,7	2,4	-7,2
Azja Południowa	61,1	57,4	55,3	53,8	51,7	48,6	45,1	44,3	39,4	36,0	31,0	-30,1
Afryka Subsaharyjska	51,5	55,2	54,4	56,5	59,4	58,1	58,0	55,7	52,3	49,2	48,5	-3,0
Świat	52,2	47,1	42,3	43,1	41,0	34,9	34,1	30,8	25,1	22,7	20,6	-31,6
za 2 USD dziennie												różnica (2008-1981)
Azja Wschodnia i kraje Pacyfiku	92,4	88,3	81,6	81,0	75,8	64,0	61,7	51,9	39,0	33,2	.	-59,2
Europa i Azja Centralna	8,3	6,7	6,3	6,9	9,2	11,2	12,1	7,9	4,6	2,2	.	-6,1
Ameryka Łacińska i Karaiby	23,8	26,8	22,4	22,4	21,7	21,0	22,0	22,2	16,7	12,4	.	-11,4
Bliski Wschód i Afryka Północna	30,1	27,1	26,1	23,5	22,1	22,2	22,0	19,7	17,4	13,9	.	-16,2
Azja Południowa	87,2	85,6	84,5	83,6	82,7	80,7	77,8	77,4	73,4	70,9	.	-16,3
Afryka Subsaharyjska	72,2	74,7	74,3	76,0	78,1	77,5	77,4	76,1	74,1	69,2	.	-3,0

Źródło: PovcalNet: the on-line tool for poverty measurement developed by the Development Research Group of the World Bank, April 2013

Udział liczby ludzi żyjących poniżej minimum w Chinach w latach 1981-2009

Źródło: PovcalNet: the on-line tool for poverty measurement developed by the Development Research Group of the World Bank, April 2013

Kraje o największej liczbie ludzi żyjących poniżej minimum

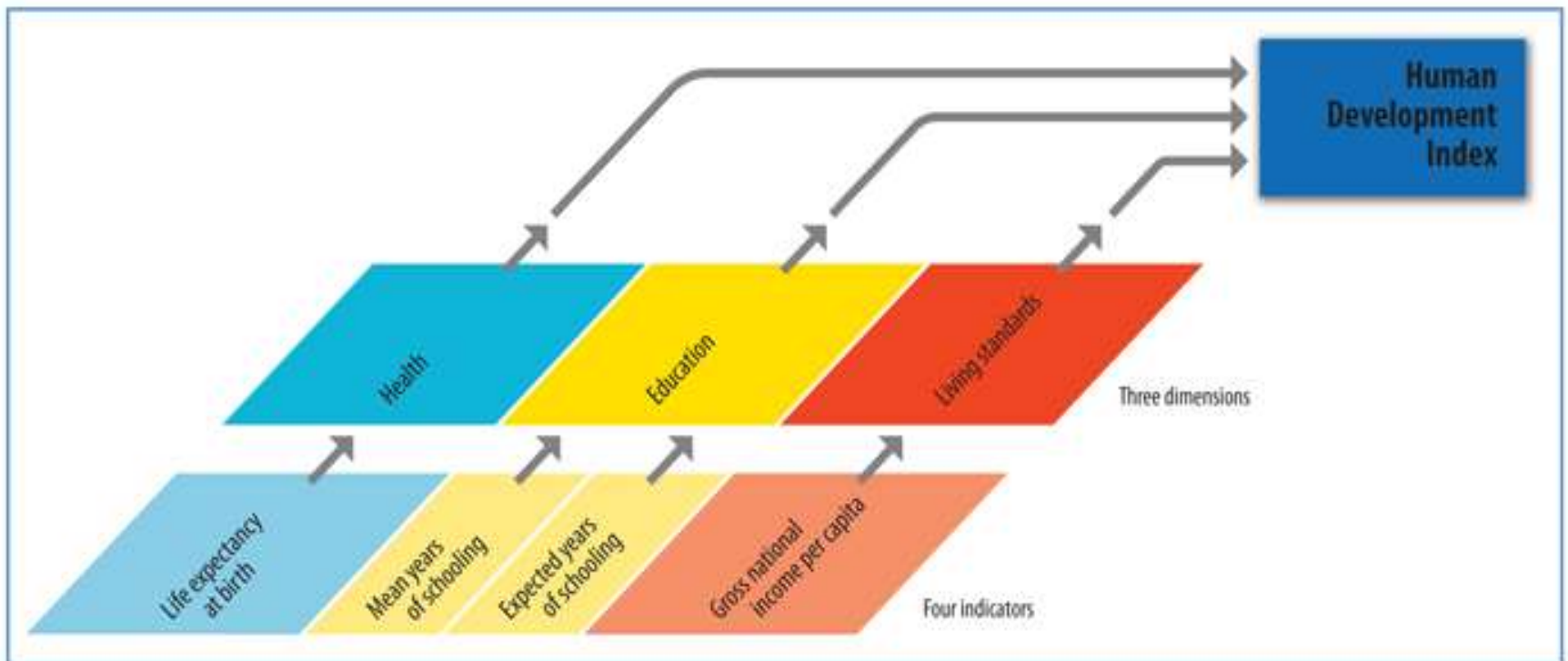
Wyszczególnienie	2004	2006	2007	2008	Wyszczególnienie	2008	2010
za 1,25 USD dziennie					za 2 USD dziennie		
%							
Demokratyczna Republika Konga	.	87,7	.	.	Madagaskar	.	92,6
Liberia	.	.	83,8	.	Nigeria	.	84,5
Burundi	.	81,3	.	.	Mozambik	81,8	.
Malawi	73,9	.	.	.	Republika Środkowoafrykańska	80,1	.
Zambia	.	68,5	.	.	Mali	.	78,7
Tanzania	.	.	67,9	.	Bangladesz	.	76,5
Nigeria	63,1	.	.	.	Niger	75,2	.
Republika Środkowoafrykańska	.	.	.	62,8	Indie	.	68,7
Mozambik	.	.	.	59,6	Laos	66,0	.

Źródło: PovcalNet: the on-line tool for poverty measurement developed by the Development Research Group of the World Bank, April 2013

Komponenty Wskaźnika Rozwoju Społecznego (HDI)

Components of the Human Development Index

The HDI—three dimensions and four indicators

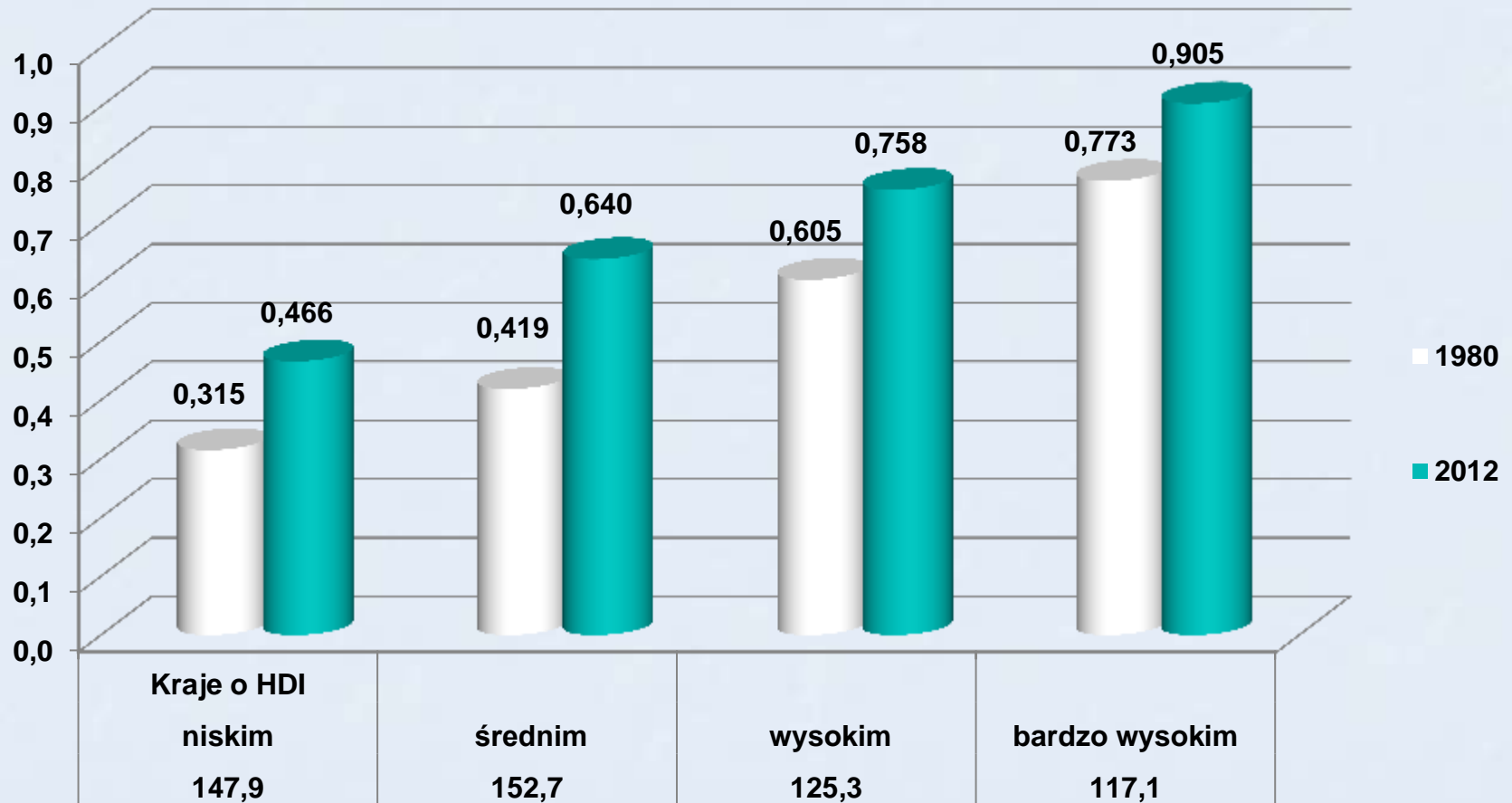

Note: The indicators presented in this figure follow the new methodology, as defined in box 1.2.

Source: HDRO.

Trzy składowe oceny – cztery wskaźniki

Kraje pogrupowane według wielkości HDI – zmiana w latach 1980-2012

Polska została sklasyfikowana na 39 pozycji wśród krajów o najwyższym HDI

Źródło: www.hdr.undp.org

Wskaźniki rozwoju społecznego (HDI) dla wybranych krajów w latach 1980-2012

Wyszczególnienie	1980	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012	
												1980=100	2000=100
USA	0,84	0,88	0,91	0,92	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,94	0,94	111,2	103,3
Niemcy	0,74	0,80	0,87	0,90	0,91	0,91	0,91	0,91	0,92	0,92	0,92	124,7	105,7
Wielka Brytania	0,75	0,78	0,84	0,87	0,86	0,87	0,87	0,87	0,87	0,88	0,88	117,0	104,0
Polska	-	-	0,78	0,80	0,80	0,81	0,81	0,81	0,82	0,82	0,82	-	105,5
Rosja	-	-	0,71	0,75	0,76	0,77	0,78	0,78	0,78	0,78	0,79	-	110,5
Meksyk	0,60	0,65	0,72	0,75	0,75	0,76	0,76	0,76	0,77	0,77	0,78	129,6	107,2
Brazylia	0,52	0,59	0,67	0,70	0,70	0,71	0,72	0,72	0,73	0,73	0,73	139,8	109,1
Chiny	0,41	0,50	0,59	0,64	0,65	0,66	0,67	0,68	0,69	0,70	0,70	171,7	118,5
Indie	0,35	0,41	0,46	0,51	0,52	0,53	0,53	0,54	0,55	0,55	0,55	160,6	119,7
Nepal	0,23	0,34	0,40	0,43	0,44	0,44	0,45	0,45	0,46	0,46	0,46	197,9	115,5
Sudan	0,27	0,30	0,36	0,39	0,40	0,40	0,41	0,41	0,41	0,42	0,41	153,9	113,7
Etiopia	-	-	0,28	0,32	0,33	0,35	0,37	0,38	0,39	0,39	0,40	-	144,0

Dane sortowane malejąco według 2012 r.

Źródło: www.hdr.undp.org

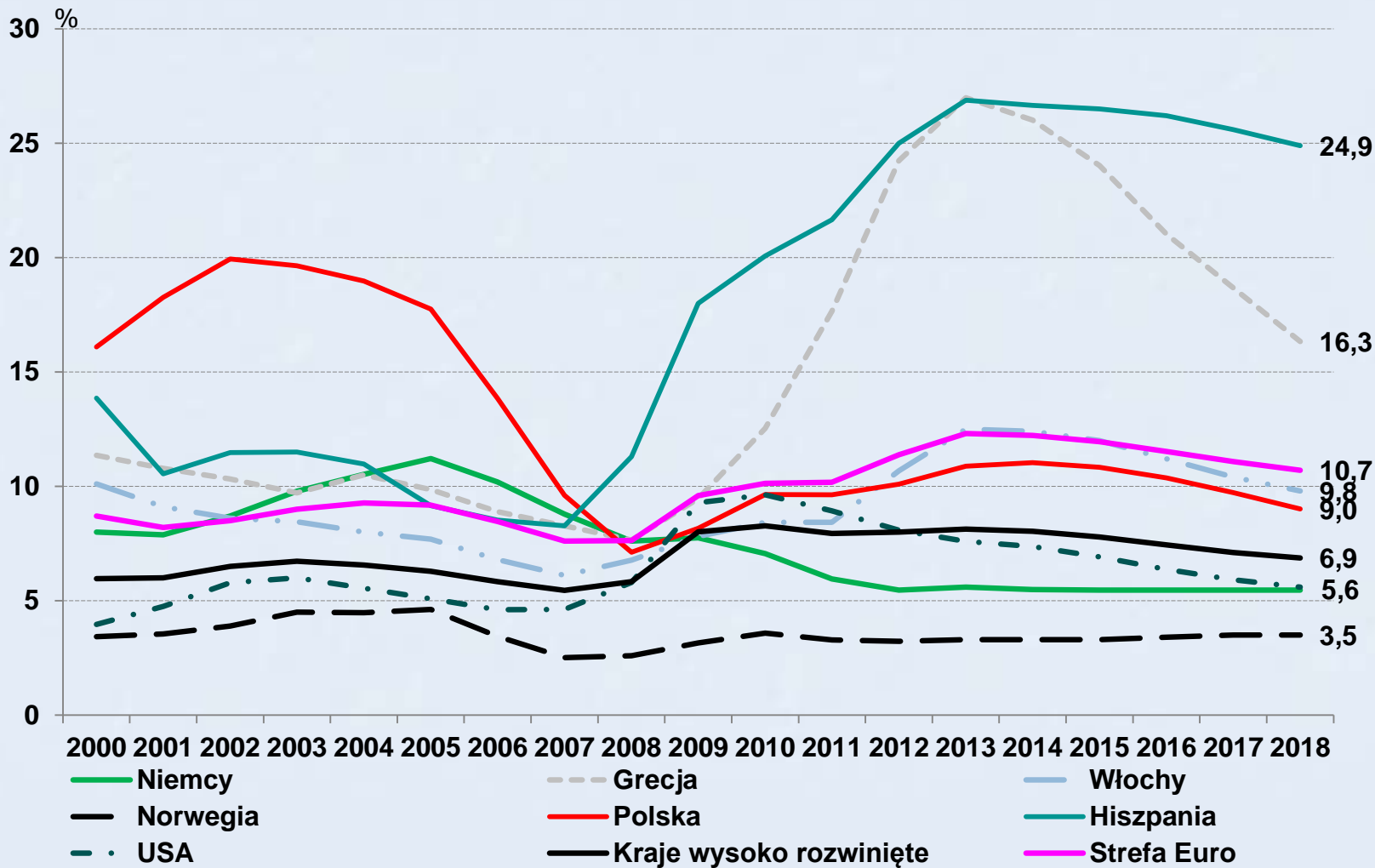

Wskaźniki rozwoju społecznego (HDI) dla wybranych regionów w latach 1980-2012

Wyszczególnienie	1980	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012
												1980=100
Kraje OECD	0,76	0,80	0,85	0,87	0,88	0,88	0,88	0,88	0,89	0,89	0,89	117,5
Kraje EU-27	0,74	0,78	0,84	0,86	0,87	0,87	0,87	0,88	0,88	0,88	0,88	119,5
Europa	0,73	0,76	0,81	0,83	0,84	0,84	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	116,8
Ameryka Łacińska	0,57	0,62	0,69	0,71	0,72	0,72	0,73	0,73	0,74	0,74	0,74	129,6
Świat	0,56	0,60	0,64	0,67	0,67	0,68	0,68	0,69	0,69	0,69	0,69	123,7
Azja Wschodnia i Pacyfik	0,43	0,50	0,58	0,63	0,64	0,65	0,66	0,66	0,67	0,68	0,68	158,1
Azja	0,47	0,53	0,58	0,62	0,62	0,63	0,64	0,64	0,65	0,65	0,66	139,6
Afryka	0,37	0,41	0,44	0,47	0,48	0,49	0,49	0,50	0,51	0,51	0,51	136,7
Afryka Sub Saharyjska	0,37	0,39	0,41	0,43	0,44	0,45	0,46	0,46	0,47	0,47	0,48	129,8

Źródło: www.hdr.undp.org

Stopa bezrobocia w wybranych krajach w latach 2000-2018

Źródło: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2013

Charakterystyka regionów świata

Klasa dochodowa regionu	Liczba ludności w mln osób	Powierzchnia (tys. km ²)	Liczba osób na 1 km ²	PKB w USD wg kursu waluty		PKB w USD wg siły nabywczej	
				ogółem w mld	per capita	ogółem w mld	per capita
Świat	6 697	134 097	52	57 960	8 655	69 750	10 415
Niskie dochody per capita (poniżej 975 USD)	976	19 313	52	511	523	1 322	1 354
Średnie dochody per capita (976 - 11 906 USD)	4 652	79 485	60	15 123	3 251	28 533	6 134
Wysokie dochody per capita (większe niż 11 906)	1 069	35 299	32	42 415	39 677	39 894	37 319

Źródło: The World Bank, World Development Indicators 2010.

Z obserwacji procesów zachodzących w gospodarce światowej wynika, że:

- globalizacja silnie zespoliła wszystkie rodzaje rynków – tak kapitałowe jak i towarowe, regionalne i narodowe, rynki produkcji i usług,
- rynki finansowe po wielokroć przewyższyły rynki towarów i usług – stąd kreowana w świecie finansów rzeczywistość wyznacza warunki funkcjonowania sfery realnej,
- kryzys powstający w sferze finansów zaburza gospodarkę realną, co trudne jest do powstrzymania,
- nie ma też możliwości przewidzenia rozchodzenia się fal paniki i braku zaufania,
- żadna teoria katastrof czy chaosu nie ma zastosowania do opisu zaistniałej sytuacji w latach 2007-2009.

Bezpośrednim pokłosiem kryzysu lat 2007-2009 są problemy gospodarcze Unii Europejskiej w latach 2010-2013, w tym zwłaszcza zachwianie stabilności Unii Walutowej. Sytuacja ta wprowadziła do debaty publicznej m. in. takie zagadnienia, jak:

- groźba rozpadu Unii Europejskiej,
- Potrzeba ściślejszej koordynacji polityki gospodarczej w ramach Unii Europejskiej,
- możliwość odejścia od euro, bądź konieczność opuszczenia Strefy Euro przez najsłabsze państwa,
- problem koordynacji polityki monetarnej i fiskalnej na obszarze Unii Walutowej.

Przy wielości szkół, teorii i modeli, w które obfituje literatura ekonomiczna, trudno jest sobie wyobrazić powstanie wielkiej syntezy ekonomii, opartej na trwałych podstawach teoretyczno-metodologicznych, która podjęłaby wyzwanie określenia strukturalnych proporcji wzrostu globalnego.

Chodzi tu o teorie określające możliwości oddziaływania państwa na wzrost gospodarczy, o których mówi się przykładowo w ekonomii ewolucyjnej i ekonomii instytucjonalnej, w teorii trwałego rozwoju, w nowej szkole austriackiej, w ordo liberalizmie czy w nowej ekonomii politycznej.

Znamienne jest, że mamy zglobalizowany świat zespolony mocą wielu węzłów i zależności oraz rozproszone, jakby rozsypane, teorie i systemy współczesnej ekonomii skupiające uwagę na detalach tego megasystemu.

Według Dani Rodriki, tureckiego ekonomisty działającego w Stanach Zjednoczonych, światowa gospodarka znalazła się w obliczu trylematu politycznego.

Z trzech celów:

- hiperglobalizacja,
- demokracja,
- suwerenność narodowa

każdy kraj może dążyć do jednoczesnej realizacji jedynie dwóch z trzech wymienionych celów.

Historia gospodarcza świata ery nowożytnej dostarcza dostatecznie dużo przykładów ilustrujących ten trylemat.